

AZ EGYHÁZ ERKÖLCSI TANÍTÁSÁNAK KÁNONJOGI RELEVANCIÁJA AZ ÉLET- ÉS CSALÁDVÉDELEM TERÜLETÉN

HÁMORI Antal
főiskolai docens (BGE)

1. Bevezetés

Az Egyház erkölcsi tanításának és e tanítás kánonjogi relevanciájának megfelelő ismerete – az élet- és családvédelem területén is – napjainkban, amikor rengeteg támadás éri az életet, a házasságot, a családot, rendkívül fontos. Azt is tapasztaljuk, hogy vannak, akik, noha kánonjogilag is kötelesek, nem kerülnek el az olyan tanítást, ami az egyházi tanítóhivatal által előterjesztett (hirdetett) tanítással ellenkezik (nem egyezik meg), sőt, időnként kifejezetten szembe mennek vele. Nagyon fontos, hogy az emberek lehetőleg minél jobban megismerjék az Egyház tanításának érveit, különösen azt, hogy a „Ne ölj!” parancsa (Kiv 20,13; MTörv 5,17; Mt 5,21–22) miért tiltja a művi abortuszt, és legalább a lélek vallásos meghajlásával elfogadják azt. Az alábbiakban röviden ehhez szeretnék hozzájárulni.¹

¹ Bővebben ld. pl. HÁMORI Antal: Az emberi élet védelme etikai, erkölcssteológiai, jogi, kánonjogi szempontból (az abortusz, az „eutanázia” és a túlbuzgó gyógyítás problémája az Egyház tanításában) I–II.; Protection of Human Life from Ethical, Moral Theological, Juristic and Canon Juristic Points of View (The Problems of Abortion, Euthanasia and Therapeutic Obstinacy in the Teaching of the Church) I–II. *Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudóstíója* 32., (2015/2) 50–67. és (2015/3) 94–105.; HÁMORI Antal: Az „eutanázia” és a katolikus erkölcssteológia. In FAZAKAS Sándor – FERENCZ Árpád (szerk.): *Ideje van az életnek, és ideje van a meghalásnak... Életvégi döntések keresztyén etikai megközelítése.* (Szociáletikai Intézet kiadványai 6.) Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szociáletikai Intézete, 2014. 97–125.; HÁMORI Antal: *Az eutanázia és a túlbuzgó gyógyítás problémája. Etikai, jogi, teológiai szempontok.* Budapest, Éghajlat Könyvkiadó, 2013. 157.; HÁMORI Antal: Az öngyilkosság kánonjogi nézőpontból. In: FILÓ Mihály (szerk.): *Halálos bűn és szabad akarat. Öngyilkosság a jogtudomány tükrében.* (Bibliotheca Iuridica, Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tudományos kiadványai, Acta Congressuum 20.) Budapest, Medicina Könyvkiadó Zrt., 2013. 88–100.; HÁMORI Antal: Az „eutanázia” problémája kánonjogi nézőpontból – világi jogi kitekintéssel. In: FILÓ Mihály (szerk.): *Párbeszéd a halálról. Eutanázia a jogrend peremén.* (Bibliotheca Iuridica, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tudományos kiadványai, Acta Congressuum 19.) Budapest, Literatura Medica Könyvkiadó, 2011. 120–140.; HÁMORI Antal: *A haldokló, beteg ember életének és méltóságának tisztelete az Egyház tanításában. Az „eutanázia” problémája erkölcssteológiai szempontból, profán szakirodalmi és jogi kitekintéssel.* (Erkölcssteológiai Könyvtár 8.) Budapest, JEL Kiadó, 2009. 352.; HÁMORI Antal: *Igazságosság, emberi méltóság, szabadság és felelősség, élet- és családvédelem.* Budapest, Axol Print Nyomdaipari és Kiadói Kft., 2009. 122.; HÁMORI Antal: *A humánembrió védelme erkölcssteológiai nézőpontból.* (Erkölcssteológiai Könyvtár 6.) Budapest, JEL Kiadó, 2008. 151.; HÁMORI Antal:

2. A tanítóhivatali megnyilatkozások kánonjogi jelentősége

A jelenleg hatályos, 1983. évi Codex Iuris Canonici² (CIC) III. könyve az egyház tanítói feladatáról szól.³ E könyv bevezető, 747–755. kánonjaiban a tanítóhivatal fogalmáról, feladatáról és hordozójáról olvashatunk.⁴

A 747. kánon 1. §-a a II. Vatikáni Zsinat (1962–1965) tanítása alapján⁵ megjelöli az egyház tanítói feladatának tárgyát, jellegét⁶ és utal az ennek során alkalmazni kívánt eszközökre is:⁷ „Az egyháznak, melyre Krisztus Urunk a hitletéteményt azért bízta, hogy a Szentlélek segítségével a kinyilatkoztatott igazságot szentül megőrizze, mélyebben kikutassa, híven hirdesse és magyarázza, kötelessége és eredendő joga, hogy saját tömegtájékoztatási eszközök alkalmazásával is minden emberi hatalomtól függetlenül hirdesse az evangéliumot minden népnek.”

E kánon 2. §-a szintén zsinati elveket foglal törvénybe:⁸ „Az egyház illetékes arra, hogy mindig és mindenütt erkölcsi elveket hirdessen a társadalmi renddel kapcsolatban is, továbbá hogy ítéletet mondjon bármely emberi dologról, ha az emberi személy alapvető jogai vagy a lelkek üdve megkívánja.” E § értelmezésekor szem előtt kell

---

Az életvédelem jogforrasi alapjai. In: HORVÁTH-SZABÓ Katalin (szerk.): *Házasság és család.* Budapest, Új Ember Kiadó, 2008. 130–159.; HÁMORI Antal: A jog a család szolgálatában (az Egyház társadalmi tanításának tükrében, alkotmányjogi vonatkozásokkal). In: BERAN Ferenc (szerk.): *A közjó az Egyház társadalmi tanításában.* Budapest, Szent István Társulat, 2008. 31–42.; HÁMORI Antal: Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások erkölcsi és jogi aspektusai. In: HÁMORI Antal – ROJKOVICH Bernadette – SZILÁGYI Szilvia (szerk.): *Szabadságra elhivatva az életért.* Budapest, Magyar Katolikus Családegyesület, 2007. 65–75.; HÁMORI Antal: *Életvédelem a katolikus Egyház jogrendjében világi jogi összehasonlítással.* Budapest, Szent István Társulat, 2006. XVII, 474.; HÁMORI Antal: A magzatkorú gyermek élethez való jogának egyházjogi és világi jogi védelméről (A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Az élet kultúrájáért című, a bioetika néhány kérdéséről szóló, 2003. évben meghozott körlevele kapcsán). In: *Biogenetika és etika.* (Sapientia füzetek 4.) Budapest, Vigília Kiadó, 2005. 87–107. Világi jogi szempontból ld. pl. HÁMORI Antal: Mikortól ember az ember a 21. századi Magyarország jövőképében – a jog tükrében? In: BESZTERI Béla – MAJOROS Pál (szerk.): *A huszonegyedik század kihívásai és Magyarország jövőképe.* (MTA Veszprémi Területi Bizottsága Gazdaság-, Jog- és Társadalomtudományi Szakbizottsága által 2011. május 23-án, Komáromban rendezett tudományos konferencia előadásai.) Veszprém, MTA VEAB – Budapesti Gazdasági Főiskola – Komárom város – Széchenyi István Egyetem – Pannon Egyetem, 2011. 411–425.; HÁMORI Antal: *A magzat élethez való joga.* Budapest, Logod Bt., 2000. 153.

² Ld. *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal.* Szerkesztette, fordította és a magyarázatot írta: ERDŐ Péter. Budapest, Szent István Társulat, 2001. A továbbiakban az Egyházi Törvénykönyv e kiadására hivatkozom, mindenütt a kánonok számával, beleértve a kánonok magyarázatát is.

³ Vö. Mt 28,18–20.; DH 1., 14. A II. Vatikáni Zsinat dokumentumait a továbbiakban az alábbi kiadás alapján hivatkozom, a magyar szakirodalomban is szokásos, a dokumentum kezdő szavainak első betűiből alkotott rövidítések és a dokumentum-pontok szerint: DIÓS István (szerk.): *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai* (Szent István Kézikönyvek 2.) Budapest, SZIT, 2000.

⁴ Ld. pl. ERDŐ Péter: *Egyházjog.* (Szent István Kézikönyvek 7.) Budapest, SZIT, 2005. 395–399.

⁵ LG 24–25.; DV 7–10.

⁶ Vö. DH 4.

⁷ Ld. IM 3.

⁸ Ld. DH 14.; GS 76.

tartani, hogy ezeknek az erkölcsi elveknek a hirdetése során az egyház tiszteletben tartja a krisztushívők önállóságát a földi ország ügyeiben.

A CIC 227. §-a⁹ kimondja: „A világi krisztushívőknek joguk van arra, hogy a földi ország ügyeiben elismerjék számukra azt a szabadságot, amely minden polgárt megillet; ezzel a szabadsággal élve azonban ügyeljenek arra, hogy cselekedeteiket az evangélium szelleme hassa át, figyeljenek az egyházi tanítóhivatal által előadott tanításra, de óvakodjanak attól, hogy véleményalkotás tárgyát képező kérdésekben a saját nézetüket az egyház tanításaként adják elő.” Erdő Péter professzornak az e §-hoz fűzött magyarázata szerint: „A világi krisztushívők autonómiája a földi ország ügyeiben a világiak ez irányú önállóságának tiszteletben tartását jelenti a hierarchia részéről. Tehát a kánon a világiaknak ezt a jogát az egyház részéről biztosítja [. . .]. Ezért szükséges a szövegben azt is hangsúlyozni, hogy ezzel az önállósággal a tanítóhivatal (hitbeli és erkölcsi) útmutatása szerint kell élni.”¹⁰

A 748. kánon azt is kimondja, hogy: „1. §. Minden ember keresni tartozik az Istenre és az ő egyházára vonatkozó igazságot, és amit felismer, azt isteni törvény alapján köteles és egyben jogosult elfogadni és megőrizni. 2. §. Az embereket a katolikus hit elfogadására saját lelkiismeretük ellenére soha senki nem kényszerítheti.”¹¹

A 749. kánon alapján: „1. §. A tanítóhivatal terén a pápa hivatalánál fogva tévedhetetlen, amikor mint az összes krisztushívők legfőbb pásztorja és tanítója, akinek feladata, hogy testvéreit megerősítse a hitben, hitbeli vagy erkölcsi tanítást végleges módon elfogadandónak hirdet ki. 2. §. A tanítóhivatal terén tévedhetetlen a püspö-

⁹ Ld. II. könyv Az Isten népe, I. rész A krisztushívők, II. cím A világi krisztushívők kötelességei és jogai.

¹⁰ Vö. Szent II. JÁNOS PÁL pápa: Veritatis splendor kezdetű enciklika a Katolikus Egyház minden püspökének az Egyház erkölcsstanának néhány alapvető kérdéséről, 1993. augusztus 6. In *AAS* 85 (1993) 1222–1225., 114–117.pontok. Magyarul megjelent: *Pápai Megnyilatkozások XXIV.*, (ford.: Diós István) Budapest, SZIT, 1993. 136–139. [a továbbiakban: VS]

¹¹ Valamint ld. CIC 748. k. magyarázata: „Az Istenre és egyházára vonatkozó igazság keresésének és a felismert igazság elfogadásának személyes erkölcsi kötelességéhez (DH 2) a krisztushívők esetében az egyház közösségében való megmaradás kötelessége járul (209. k. 1. §). Az igazság keresése kötelességének teljesítését szolgálja a kényszertől való mentesség biztosítása a hit elfogadása tekintetében (2. §, vö. DH 10).” A CIC 209. kánonjának 1. §-a szerint: „A krisztushívők kötelesek cselekvésmódjukban is mindig megőrizni a közösséget az egyházzal.”; Ld. még ERDŐ i. m. 396.: „Noha a hit elfogadásának szabadon kell történnie, a már elfogadott katolikus hithez való ragaszkodás egyáltalán nem fakultatív, hanem az egyház közösségén belül jogilag is megfogalmazott objektív erkölcsi kötelesség. Az ősi keresztény tradíció hangsúlyozza, hogy »azt kell keresni, amit Krisztus tanított, mindaddig, amíg meg nem találjuk, vagyis csak addig, amíg rá nem találtunk«. Valóban, különbséget kell tennünk a személyt emberi méltóságánál fogva megillető lelkiismereti- és vallásszabadság és a krisztushívőt mint ilyet az egyházban megillető szabadságok és jogok között. Aki Krisztus testének tagjává vált, Isten népében részese lett Krisztus hármas feladatának, meghívást kapott az egyházra bízott isteni küldetésben való részvételre, annak joga van arra, amit ez a hivatása megkíván, de Isten népén belül, krisztushívői minőségében nem lehet joga arra, ami ezzel a hivatással ellenkezik, vagyis a hittől, illetve az egyház közösségétől való elszakadásra. Sőt a krisztushívőknek alapvető kötelessége (vö. 209. k. 1. §), hogy mindig megőrizzék az egyházzal a közösséget (communiót). Ezért a hitelhagyó, az eretnek és a szakadár a hatályos egyházjog szerint is önmagától beálló kiközösítésbe esik (1364. k. 1. §). Mégis, az egyházjog mint ember iránt különös tiszteletet tanúsít az ilyen katolikus iránt is, hiszen mentesíti őt bizonyos törvények alól, pl. a házasságkötés formája és a valláskülönbség akadályai (1086. k. 1. §), valamint a vegyesvállás házassági tilalma (1124. k.) nem kötelezi azt, aki a katolikus egyházat formális aktussal elhagyta.”

kök testülete is, amikor a tanítóhivalt az egyetemes zsinaton egybegyűlt püspökök gyakorolják, akik mint a hit és az erkölcs tanítói és bírái, az egész egyház számára egy hitbeli vagy erkölcsi tanítást véglegesen elfogadandónak nyilvánítanak; illetve amikor a világban szétszóródva, a közösségi kapcsolatot egymással és Péter utódával megőrizve, a római pápával egységben, hit vagy erkölcs dolgában hitelesen tanítva megegyeznek egy nézetben mint véglegesen elfogadandóban. 3. §. Tévedhetetlenül meghatározottnak csakis az a tanítás tekintendő, amelyről ez nyilvánvalóan biztos.”¹²

A 750. kánon pedig a következőképpen rendelkezik: „1. § Isteni és katolikus hittel kell hinni mindazt, amit Isten leírt vagy áthagyományozott igéje, vagyis az egyházra bízott egyetlen hitletétemény tartalmaz, és amit egyszersmind akár az egyház ünnepléses, akár pedig rendes és egyetemes tanítóhivatala mint Istentől kinyilatkoztatott terjeszt elő; ez a rendes és egyetemes tanítóhivatal pedig abban nyilvánul meg, hogy valamit a krisztushívők a szent tanítóhivatal vezetése alatt közösen elfogadnak; tehát mindenki köteles elkerülni minden olyan tanítást, ami ezekkel ellenkezik. 2. §. Szilárdan el kell fogadni és vallani kell összességében és részleteiben mindazokat az igazságokat, melyeket az egyház hit és erkölcs dolgában meghatározó módon tanít, ti. amelyek szükségesek ahhoz, hogy a hitletéteményt szentül őrizni és hűségesen magyarázni lehessen; ellenkezik tehát a katolikus egyház tanításával az, aki e tételek definiált voltát tagadja.” (Azokat a tanítóhivatali megnyilatkozásokat, amelyek az isteni és katolikus hit tárgyát meghatározzák, a 749. kánon sorolja fel.)¹³

¹² Ld. még a CIC 336. kánonja: „A püspökök testülete, amelynek feje a pápa, tagjai a püspökök a szentségi felszentelés és a testület fejéhez és tagjaihoz fűződő hierarchikus közösség alapján, és amelyben az apostolok testülete állandóan fennmarad, fejével együtt és soha nem a fő nélkül, szintén hordozója az egész egyházra szóló legfőbb és teljes hatalomnak.”

¹³ Ld. még ERDŐ i. m. 397–398.: „A hitbeli engedelmisséggel kapcsolatban fel szokott merülni a kérdés: nem lehetlenség-e lélektanilag engedelmisségből elhinni valamit. Mivel a hit aktusa a kegyelem és a szabadakarat együttműködésével végbemenő cselekedet, nem pusztá kegyelmi kényszerhatásból vagy egyszerű értelmi belátásból fakad. Ahol pedig a szabadakarat működik, tere lehet a kötelezettségnek (vö. I. Vatikáni Zsinat: Const., *Dei Filius* 3. In: DS 3008–3010). Ugyancsak gyakori kérdés, miért nem engedi meg az egyház a tagjainak, hogy közösségét és hitét elhagyják, ha már nem hisznek az egyházi tanításban. Mint fentebb említettük, a hit és az egyházi közösség megőrzésének kötelezettsége magának az egyháznak a természetéből fakad. Az egyház ugyanis Krisztusnak, a főnek és azoknak az embereknek a közössége, akik valamiképpen már elfogadták az üdvösségre szóló isteni meghívást. Az egész egyház célja a világ üdvössége. Így az egyház kebelén belül már nem lehet megengedett dolog az elszakadás ettől a néptől, sem az isteni meghívás elutasítása. A kinyilatkoztatott igazság, valamint Krisztus meg az egyház kegyelemkövetítő szerepének hatékonysága objektív értékek. Még ha egy-egy konkrét esetben elveszitheti is valaki keresztény meggyőződését, talán még súlyos szubjektív felelősség nélkül is, az egyház igazságának és misztériumának objektív értéke határt szab az egyházi törvényhozónak ebben a tekintetben: az egyház nem illetékes arra, hogy a saját küldetésével ellenkező törvényeket hozzon (lásd fent 30. §. 2, 1; és alább 92. §. 1).” A CIC 751. kánonja meghatározza az eretnekség, a hitehagyás és a szakadarság fogalmát: „Az eretnekség valamely isteni és katolikus hittel elfogadandó igazságnak a keresztség felvétele után való makacs tagadása vagy a róla való makacs kétkedés; a hitehagyás a keresztény hit teljes elutasítása; a szakadás a pápának való alárendeltség vagy a neki alárendelt egyháztagokkal való közösség megtagadása.”; vö. CIC 1364. kánon: „1. §. A hitehagyó, az eretnek vagy a szakadár önmagától beálló kiközösítésbe esik, fenntartva a 194. kán. 1. §. 2. sz.-ának előírását; a klerikust ezen felül még az 1336. kán. 1. §. 1., 2. és 3. sz.-ában említett büntetésekkel is lehet

A 752. és a 753. kánon szerint: „Ha nem is a hitbéli hozzájárulással, de mégis az értelem és az akarat vallásos meghajlásával kell fogadnunk azt a tanítást, amit akár a pápa, akár a püspökök testülete a hitről vagy az erkölcsről hirdet, mikor hiteles tanítóhivatalát gyakorolja, még ha nem akarja is ezt a tanítást véglegesen kötelezően kijelenteni; tehát a krisztushívőknek kerülniük kell azt, ami ezzel nem egyezik meg.” „Azok a püspökök, akik közösségben vannak a testület fejével és tagjaival, akár egyénileg, akár püspöki konferenciákon vagy részleges zsinatokon közösen, noha a tanításban nem rendelkeznek tévedhetetlenséggel, mégis a gondjukra bízott krisztushívőknek hit dolgában hiteles tanítói és mesterei; a krisztushívők kötelesek püspökük hiteles tanítóhivatalának a lélek vallásos meghajlásával való elfogadására.”¹⁴

A II. Vatikáni Zsinatnak az Egyházzól szóló, *Lumen gentium* kezdetű dogmatikus konstitúciója a püspöki szolgálatról és a tanítás feladatáról az alábbiakat tartalmazza:

„A püspökök mint az apostolok utódai az Úrtól, kinek átadatott minden hatalom a mennyben és a földön, küldetést kaptak arra, hogy tanítsanak minden nemzetet, és hirdessék az evangéliumot minden teremtménynek, hogy az összes ember a hit, a keresztség, valamint a parancsolatok teljesítése által elnyerje az üdvösséget (vö. Mt 28,18; Mk 16,15-16; ApCsel 26,17). E küldetés betöltéséhez az Úr Krisztus megígérte az apostoloknak a Szentlelket, és pünkösd napján az égből elküldte, hogy a Szentlélek erejével az Úr tanúi legyenek a Föld határáig a nemzetek, a népek és a királyok előtt (vö. ApCsel 1,8; 2,1; 9,15). Az a hivatal azonban, melyet az Úr népe pásztoraira bízott, igazi szolgálat, melyet a Szentírásban hangsúlyosan „diakoniának”, azaz szolgálatnak neveznek (vö. ApCsel 1,17,25; 21,19; Róm 11,13; 1Tim 1,12).

---

büntetni. 2. §. Ha a tartós macacsság vagy a botrány súlyossága indokolja, más büntetéseket is hozzá lehet ezekhez adni, beleértve a klerikusi állapotból való elbocsátást is.”; ld. még ERDŐ i. m. 399.

¹⁴ Ld. a CIC 754. k.: „Minden krisztushívő köteles megtartani azokat a rendelkezéseket és határozatokat, amelyeket a törvényes egyházi hatóság hoz a tanítás előterjesztésére és a téves vélemények megbélyegzésére, különösképpen pedig azokat, amelyeket a római pápa vagy a püspökök testülete bocsát ki.” CIC 755. k.: „1. §. A püspökök egész testületének és az Apostoli Szentszéknek különösen feladata, hogy előmozdítsák és irányítsák a katolikusok részvételét az ökumenikus mozgalomban, melynek célja az összes keresztények között az egység helyreállítása, melynek munkálására az egyház Krisztus akaratából köteles. 2. §. Ugyancsak a püspökök és a jognak megfelelően a püspöki konferenciák feladata, hogy ezt az egységet előmozdítsák, és amennyire a körülmények szükségessé vagy ajánlatossá teszik, gyakorlati szabályokat alkossanak a legfőbb egyházi hatóság előírásainak figyelembevételével.” Vö. CIC 212. k. 1. §: „Amit a szent pásztorok mint Krisztus képviselői a hit tanítóiként kijelentenek vagy az egyház vezetőiként elrendelnek, azt a krisztushívőknek, felelőségük tudatában, keresztyén engedelmességgel követniük kell.”; valamint az e kánonhoz fűzött magyarázat: „[...] A felelősség tudtában való engedelmesség azt jelenti, hogy nem egyszerűen azért kell engedelmeskedni, mert parancsoltak valamit, hanem azért, mert törvényesen parancsolták, továbbá hogy kezdeményező módon kell engedelmeskedni, mikor a parancs teret enged a saját kezdeményezéseknek is. Vagyis mikor a parancs törvényes, együttműködő lelkülettel kell engedelmeskedni (Código EUNSA 175). A parancs akkor törvényes, ha a hatóság hatáskörén belül adta ki (vö. pl. JONE III, 490). Az engedetlenség a CIC szerint büntetendő cselekmény (1371. k.)”; CIC 1371. kánon: „Megfelelő büntetéssel büntetendő: 1. aki az 1364. kán. 1. §-ában említett eseten kívül a pápától vagy az egyetemes zsinattól elítélt tanítást tanít, vagy a 750. kán. 2. §-ában, vagy a 752. kán.-ban említett tanítást macacsul elutasít, és az Apostoli Szentszékétől vagy az ordináriustól kapott figyelmeztetés után ezt nem vonja vissza; 2. aki az Apostoli Szentszék, az ordinárius vagy az előjárók törvényes parancsának vagy tilalmának más módon nem engedelmeskedik, és figyelmeztetés után is kitart az engedetlenségben.”; LG 37.; UR 5.; ERDŐ i. m. 399.

A püspökök kánoni küldetése történhet törvényes szokások alapján, melyeket nem vont vissza az Egyház legfőbb és egyetemes hatalma; vagy olyan törvények alapján, melyeket ugyanez a tekintély hozott vagy elismert; vagy közvetlenül Péter utóda által. Püspököt nem lehet beiktatni hivatalába, ha a pápa ezt ellenzi, vagy megtagadja tőle az apostoli közösséget.”¹⁵

„A püspökök fő hivatalai közt kimagaslik az evangélium hirdetése. A püspökök ugyanis a hit hírnökei, akik új tanítványokat vezetnek el Krisztushoz; hiteles, azaz Krisztus tekintélyével bíró tanítók, akik a rájuk bízott népnek hirdetik a hitet, melyet el kell fogadni és az erkölcsi életre kell alkalmazni; a Szentlélek világosságával magyarázzák és termékennyé teszik a hitet, újat és régít hozva elő a kinyilatkoztatás kincseiből (vö. Mt 13,52); s éberren elhárítják a nyáját fenyegető tévedéseket (vö. 2Tim 4,1-4). A római pápával közösségben tanító püspököket mindenkinek úgy kell tisztelnie, mint az isteni és katolikus igazság tanúit; a hívőknek pedig egyet kell érteniük a nyilatkozattal, melyet hit és erkölcs dolgában püspökük Krisztus nevében terjeszt elő, és a lélek vallásos engedelmisségével kell ragaszkodniuk hozzá. Az értelem és akarat e vallásos engedelmisségét különös módon tanúsítani kell a római pápa Tanítóhivatala iránt, még akkor is, ha nem „ex cathedra” beszél; azaz tisztelettel el kell ismerni legfőbb Tanítóhivatalát, őszintén ragaszkodni kell tételeihez, elgondolása és akarata szerint, ami az okmányok jellegéből, ugyanazon tanítás gyakori megismétléséből vagy a fogalmazás módjából ismerhető meg.

Jóllehet az egyes püspökök külön-külön nem rendelkeznek a tévedhetetlenség isteni ajándékával, amikor szerte a földkerekségen közösségben vannak egymással és Péter utódával, és hit és erkölcs dolgairól tekintéllyel egy véglegesnek tekintett tételben megegyeznek, tévedhetetlenül hirdetik Krisztus tanítását. Ez még nyilvánvalóbb akkor, amikor egyetemes zsinatra egybegyűlve az egész Egyház számára a hit és erkölcs tanítói és bírái, akiknek végzéseikhez hívő engedelmisséggel kell ragaszkodni.

Ez a tévedhetetlenség, mellyel az isteni Megváltó Egyházát a hit és erkölcs tanításában föl akarta ruházni, az isteni kinyilatkoztatás szentül megőrzendő és hűségesen előadandó letéteményének körére terjed ki. A római pápa, a püspöki kollégium feje hivatalból rendelkezik a tévedhetetlenséggel, amikor mint az összes Krisztus-hívő legfőbb pásztora és tanítója, aki megerősíti testvéreit a hitben (vö. Lk 22,32), hit vagy erkölcs kérdésében végérvényes tételt hirdet ki. Ezek a tanbeli döntések magából a pápából és nem az Egyház egyetértéséből fakadóan megmásíthatatlanok, mert a Szentlélek Szent Péter személyében megígért támogatásával terjesztette elő; ezért nem szorulnak senki más jóváhagyására és nem tűrnek más ítélőszékhez való fellebbezést. Ilyenkor ugyanis a római pápa nem mint magánszemély nyilvánít véleményt, hanem mint az egyetemes Egyház legfőbb tanítója – akiben egyedülálló módon van meg az Egyház tévedhetetlenségi karizmája – fejt ki vagy védi meg a katolikus hit tanítását. Az Egyháznak ígért tévedhetetlenség megvan a püspökök testületében is, amikor Péter utódával együtt gyakorolja a legfőbb Tanítóhivatalt. Mindeme döntések sohasem maradhatnak az Egyház hozzájárulásának válasza nélkül ugyanannak a Szentléleknek működése következtében, mellyel Ő Krisztus egész nyáját őrzi és gyarapítja a hit egységében.

¹⁵ Ld. LG 24.

Amikor pedig akár a római pápa, akár a püspökök testülete vele együtt meghatároz egy tételt, a kinyilatkoztatás alapján terjeszti elő. Mivel pedig a kinyilatkoztatást írásban vagy a püspökök törvényes utódlása s elsősorban magának a római pápának gondoskodása révén hagyományként épségben adják tovább, és az igazság Lelkének világosságánál az Egyházban szentül őrzik és hűségesen tanítják, ezért mindenkinek csatlakoznia és igazodnia kell hozzá. Kellő föltárásán és helyes megfogalmazásán a római pápa és a püspökök megfelelő eszközökkel, nagy odaadással munkálkodnak, amint azt hivataluk és az ügy fontossága megkívánja, új, nyilvános kinyilatkoztatást pedig, mintha a hit isteni letéteményéhez tartoznék, nem fogadnak el.¹⁶

A fentiek alapján látható, hogy: „Az egyház nevében való hivatalos tanítói tevékenység krisztusi tekintéllyel felruházott hordozói a pápa és a püspökök, akik az egyház hitét hitelesen és kötelező erővel tanúsítják. A különféle egyházi szervek különböző jellegű tanítói megnyilatkozásainak jogi-teológiai súlya más és más.”¹⁷

„A tanítóhivatal – amint a mondottakból kitűnik – nem csupán erkölcsi tekintéllyel adja tovább, fejti ki és magyarázza a hitletéteményt, hanem megnyilatkozásai műfajuknak megfelelő jellegű és mértékű jogi kötelező erővel is rendelkeznek (vö. 750. és 752. k.). A CIC külön is hangsúlyozza (754. k.), hogy az illetékes egyházi hatóságnak a katolikus tanítás előterjesztésére, vagy a téves vélemények elvetésére kiadott rendelkezései (constitutiones) vagy határozatai (decreta) jogilag kötelező erejűek.”¹⁸

A kánonjogi relevanciához az is hozzátartozik, hogy az Egyház erkölcsi tanítása egyházi törvények által is megjelenik.¹⁹ A pápai törvények manapság használatos legfontosabb műfajmegjelölései: a) az apostoli rendelkezés (constitutio apostolica: pl. az élet- és családvédelem témakörében is rendkívül releváns Katolikus Egyház Katekizmus francia nyelvű kiadását 1992. október 11-én elrendelő, Fidei depositum kezdetű apostoli rendelkezés); b) a motu proprio (pl. az 1983. évi CIC-et – 1998. május 18-án – módosító, Ad tuendam fidem kezdetű motu proprio); c) az apostoli levél (litterae apostolicae: pl. a Katolikus Egyház Katekizmus latin nyelvű kiadását 1997. augusztus 15-én elrendelő, Laetamur magnopere kezdetű apostoli levél).²⁰ A törvény módjára kiadott hiteles törvényt magyarázatok válasza (responsum) néven jelennek meg²¹ (pl. a

¹⁶ Ld. LG 25. A püspöki kollégiumról és a kollégium fejről az LG 22. szól.

¹⁷ Ld. ERDŐ i. m. 397–399.

¹⁸ Ld. ERDŐ i. m. 398–399.

¹⁹ Vö. pl. CIC 29. kánon: „Az általános határozatok, melyekben az illetékes törvényhozó közös előírásokat szab meg egy olyan közösség számára, melynek törvény adható, valójában törvények, és velük kapcsolatban a törvényekről szóló kánonok előírásai az irányadók”; 30. kánon: „Olyan általános határozatot, melyről a 29. kán. szól, nem hozhat az, aki csak végrehajtói hatalommal rendelkezik, kivéve ha erre különös esetekben a jog előírásai szerint az illetékes törvényhozó kifejezetten felhatalmazza, és ha megtartja a felhatalmazásban foglalt feltételeket.”; ERDŐ i. m. 91–95.

²⁰ Ld. ERDŐ i. m. 94.

²¹ Ld. CIC 16. kánon: „1. §. A törvényeket hitelesen magyarázza a törvényhozó és az, akit ő a hiteles törvényt magyarázatra felhatalmazott. 2. §. A törvény módjára kiadott hiteles törvényt magyarázatnak ugyanolyan érvénye van, mint magának a törvénynek, és ki kell hirdetni; visszamenő hatálya van akkor, ha a törvény önmagukban biztos szavait csak megvilágítja; ha a törvényt leszűkíti, kiterjeszti vagy a kétes szöveget magyarázza, nincs visszamenő hatálya. 3. §. A bírói ítélet vagy meghatározott ügyben hozott közigazgatási intézkedés módján adott törvényt magyarázat nem rendelkezik

Pápai Kódexmagyarázó Bizottságnak az 1983. évi CIC – eredményes magzatelhajtást büntetni rendelő – 1398. kánonjához fűzött magyarázata²²). Az Apostoli Szentszék hatóságaitól kiadott általános határozatok, amelyek lényegüket tekintve szintén törvények (ld. 1983. évi CIC 29. kánon), a határozat (decretum) műfajmegjelölést viselik.²³

3. Élet- és családvédelmi tanítóhivatali megnyilatkozások

Az élet- és családvédelem területén, az említettek szerinti kánonjogi relevanciával megemlíthetők például: a II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et spes* kezdetű konstitúciója,²⁴ Boldog VI. Pál pápa *Humanae vitae* kezdetű enciklikája,²⁵ Szent II. János Pál pápa *Evangelium vitae* kezdetű enciklikája,²⁶ a Hittani Kongregáció *Donum vitae* és *Dignitas personae* kezdetű instrukciója,²⁷ valamint a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2003. évi, *Az élet kultúrájáért* című bioetikai körlevele,²⁸ amelyekből az alábbiakban – a terjedelmi keretekre tekintettel – mindössze néhány részt emelek ki, de mélyebb megértéséhez szívből ajánlom e megnyilatkozások alaposabb tanulmányozását.

1. A *Gaudium et spes* kezdetű konstitúció Második részének Első fejezete a házasság és a család méltóságának megbecsülésével foglalkozik.²⁹ E zsinati dokumentum is hangsúlyozza: „A keresztény házastársak tartsák szem előtt, hogy nem cselekedhet-

---

törvényerővel, és csak azokat a személyeket, illetve dolgokat köti, akik vagy amelyek számára kiadták.”; ERDŐ i. m. 100–101., ill. 94.

²² Ld. AAS 80 (1988) 1818–1819. A Pápai Kódexmagyarázó Bizottság hiteles törvényt magyarázata értelmében magzatelhajtás alatt, amelyről a CIC 1398. kánonjában van szó, a magzat bármilyen módon és bármilyen időben, a fogantatás pillanatától (pl. in vitro) történő szándékos megölése értendő.

²³ Ld. ERDŐ i. m. 94.

²⁴ Ld. GS.

²⁵ Ld. Boldog VI. PÁL pápa: *Humanae vitae* kezdetű enciklika a gyermekvállalásról (a helyes születésszabályozásról), Róma, 1968. július 25. AAS 60 (1968) 468–491., *Enchiridion Vaticanum* Bologna, 1968. 1621–1661., magyarul: „*Amit Isten egybekötött*” Budapest, SZIT, 1986. 79–96. (a továbbiakban: HV); vö. *Vigilia*, 33., (1968/11) 721–734.

²⁶ Ld. Szent II. JÁNOS PÁL pápa: *Evangelium vitae* kezdetű enciklika az élet védelméről, 1995. március 25. AAS 87 (1995) 401–522., magyarul: *Pápai Megnyilatkozások XXVI.*, Budapest, SZIT, 1995. (a továbbiakban: EV).

²⁷ Ld. HITTANI KONGREGÁCIÓ: *Donum vitae* kezdetű instrukció a kezdődő emberi élet tiszteletéről és az utódnemzés méltóságáról, 1987. február 22. AAS 80 (1988) 70–102. (fordította: Gresz Miklós, www.katolikus.hu/roma/bioetika) [a továbbiakban: *DonumV*]; HITTANI KONGREGÁCIÓ: *Dignitas personae* kezdetű instrukció, 2008. szeptember 8. AAS 100 (2008) 858–887., CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE: *Istruzione Dignitas personae su alcune questioni di Bioetica*. Roma, Libreria Editrice Vaticana, 2008. 56. (a továbbiakban: DP).

²⁸ Ld. MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KONFERENCIA: *Az élet kultúrájáért – A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele a bioetika néhány kérdéséről*. Budapest, SZIT, 2003. (a továbbiakban: MKPK bioetikai körlevele). E körlevelet a Püspöki Konferencia püspök tagjai egyhangúan fogadták el, ezért azt az Apostolos suos kezdetű motu proprio rendelkezése alapján az Apostoli Szentszéknek nem kellett felülvizsgálnia [ld. AAS 90 (1998) 657. (1998. május 21. IV. 1–2.)].

²⁹ Ld. GS 47–52.

nek önkényesen. Az isteni törvény szerint tájékozódó lelkiismeretükhöz kell igazodniuk, készségesen hallgatva az Egyház Tanítóhivatalára, mely az isteni törvényt az evangélium fényénél hitelesen értelmezi.”³⁰ „Az életet [...] a fogantatástól kezdve a legnagyobb gonddal oltalmazni kell: az abortusz és a csecsemőgyilkosság szégyenletes gaztett.”³¹ „Az Egyház gyermekeinek [a kifejtett] elvekre támaszkodva a születés-szabályozás terén nem szabad olyan utakra lépniük, melyeket a Tanítóhivatal az isteni törvény magyarázatában elítél.”³² A konstitúció Első részének az emberek közösségét tárgyaló Második fejezete – az emberi személy iránti tiszteletről külön is szólva – ugyancsak kimondja, hogy: „[...] minden, ami az élet ellen irányul: az emberölés bármely formája, a népirtás, az abortusz, az eutanázia és a szándékos öngyilkosság [...] – mindezek és a hozzájuk hasonlóké kétségtelenül szégyenletes gaztettek, [...]”³³

2. Boldog VI. Pál pápa *Humanae vitae* kezdetű enciklikája³⁴ is hangsúlyozza, hogy: „A szülői felelősség [...] magával hordozza az objektív erkölcsi renddel való mélyebb kapcsolatot. Ezt a rendet Isten határozta meg, s hűséges értelmezője a helyes lelkiismeret. A szülői feladat felelős megoldása [...] megköveteli, hogy a házastársak teljesen ismerjék kötelességeiket Isten, önmaguk, családjuk és a társadalom iránt, mindig megőrizve az értékek helyes rendjét. Ebből adódik, hogy az élet továbbadásának feladatában a házastársak nem követhetik a saját véleményüket úgy, mintha egyénileg és teljesen szabadon határozhatnák meg a tisztességes utakat, amelyeken járnak. Ellenkezőleg: tetteiket a teremtő Isten terveihez kell alkalmazniuk, amelyet részben a házasság és a házasság élet természetéé mond el nekik, részben pedig az Egyház állandó tanítása hirdet.”³⁵ „[...] az Egyház [...] azt tanítja, hogy a házasság minden aktusának alkalmasnak kell lennie az

³⁰ Ld. GS 50.

³¹ Ld. GS 51.

³² Ld. GS 51. Vö. GS 87.: „[...] Mivel pedig sokan állítják, hogy minden eszközzel és a közhatalom bármely beavatkozásával radikálisan és mindenképpen csökkenteni kell a Föld vagy legalábbis bizonyos nemzetek szaporodását, ezért a Zsinat nyomatékosan kér mindenkit, hogy tartózkodjék azoktól az akár államilag, akár magánkezdeményezésre ajánlott, olykor kötelezővé tett megoldásoktól, melyek ellene mondanak az erkölcsi törvényeknek. Az embernek ugyanis a házassághoz és a gyermeknemzéshez való elidegeníthetetlen joga értelmében a szülők helyes megítélésétől függ annak eldöntése, hány gyermeket kívánnak világra hozni, ez semmiképpen sem bízható a közhatalom ítéletére. Ámde a szülői megítélés feltételezi a helyesen kialakított lelkiismeretet. Ezért igen fontos, hogy mindenki számára lehetővé váljék annak a helyes és valóban emberi felelősségnek ébrentartása, mely a hely és a kor követelményeit figyelembe véve igazodik az isteni törvényhez. Ehhez viszont az szükséges, hogy mindenütt javuljanak a nevelési és társadalmi viszonyok, és főleg, hogy vallásos képzésben, vagy legalábbis teljes értékű erkölcsi oktatásban részesüljenek az emberek. Tájékozottasság is őket okosan azokról a módszerekről, melyeket a természettudományos fejlődés derített föl, s melyek segíthetik a házastársakat a születésszabályozásban. Szükséges azonban, hogy a módszerek megbízhatók legyenek, és nyilvánvalóan összhangban álljanak az erkölcsi renddel.”

³³ Ld. GS 27. Vö. VS 80.

³⁴ Ld. HV. Vö. Szent II. JÁNOS PÁL pápa: *Familiaris consortio* kezdetű apostoli buzdítás az egész katolikus Egyház püspökeihez, pápjaihoz és híveihez a keresztény család feladatairól a mai világban, 1981. november 22. *AAS* 74 (1982) 81–191., magyarul: *Pápai Megnyilatkozások V.*, Budapest, SZIT, 1982. (a továbbiakban: FC).

³⁵ Ld. HV II. 4.; GS 50–51.

emberi élet továbbadására.”³⁶ „[...] mindenképpen téved az, aki a házasság élet egészében előforduló termékeny aktusokkal igazolhatónak véli a szándékosan terméketlenné tett aktusokat, amelyek természetüknél fogva erkölcstelenek.”³⁷

„A születésszabályozás helyes és tisztességes gyakorlása elsősorban azt követeli a hitvesektől, hogy tökéletesen ismerjék a család és az élet javait, értékeljék ezeket, és szokják meg, hogy önmagukon és indulataikon tökéletesen tudjanak uralkodni. Az értelem és a szabadakarat ösztönök feletti uralmához kétségtelenül aszkézisre van szükség, hogy a házasság sajátos szeretetének megnyilvánulásai a helyes rendnek megfeleljenek: erre az aszkézisre különösen az időszakos önmegtartóztatásban van szükség. A házastársak tisztaságának ez a sajátos fegyelme nemcsak nem árt szeretetüknek, hanem egy nagyobb emberi értékkel is megajándékozta őket. Jóllehet ez a fegyelem állandó erőfeszítést kíván, üdvös erejével a hitvesek tökéletesen kiművelik és lelki javakkal gazdagítják egymást. E fegyelem meghozza a család számára a nyugalom és derű gyümölcsét, s megkönnyíti más nehézségek viselését is; táplálja a házastársak egymás iránti figyelmességét és egymással való törődését, segíti őket önzésük legyőzésében, mely akadályozza az őszinte szeretetet, és jobban elmélyíti felelősségérzetüket; végül bensőséges és hatékony tekintélyt biztosít a szülőknek a gyermeknevelésben, miközben a gyermekek az idő múlásával megfelelően gondolkodnak az igazi emberi értékekről és testi-lelki képességeikkel derűsen és harmonikusan élnek.”³⁸

3. Szent II. János Pál pápa *Evangelium vitae* kezdetű enciklikájában ez áll: „[...] azzal a tekintéllyel, amelyet Krisztus adott Péternek és utódainak, a Püspökökkel közösségben, akik a legkülönbözőbb módokon elítélték az abortuszt és az említett konzultációk során szerte a világon egyetértettek e tanítással, kinyilvánítom, hogy a közvetlen abortusz, melyet célként vagy eszközként szándékolnak, mindig az erkölcsi rend súlyos felforgatása, mert egy ártatlan emberi élet előre megfontolt kioltása. E tanítás a természetes erkölcsi törvényen és a Szentírásán alapszik, az Egyház Hagyománya

³⁶ Ld. HV II. 5. Részletesen ld. uo. 6–12., III. 6.

³⁷ Ld. uo. II. 8.

³⁸ Ld. uo. III. 3., vö. uo. 7.; GS 48–51.; LG 35., 41.; AA 11. A termékenység-szabályozás témaköréhez ld. még pl. Szent II. János Pál pápa: Beszéd a házasság, család és termékenység problémáival foglalkozó két kongresszus résztvevőihöz, 1984. június 8. In: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II 7* (1984) 1664–1665.; Szent II. János Pál pápa: Beszéd egy, a természetes módszer oktatóit képző tanfolyam résztvevőihöz, 1992. január 10. *L'Osservatore Romano*, 1992. január 11.; EV 13., 23., 43., 97.; FC 30., 32–35.; EGÉSZSÉGÜGY PÁPAI TANÁCSA: *Az Egészségügyben Dolgozók Chartája*. Vatikánváros, 1994., magyarul: *Római Dokumentumok IX. Az Egészségügy Pápai Tanácsa dokumentuma*. Budapest, SZIT, 1998. (a továbbiakban: EDC) 15–20.; CSALÁD PÁPAI TANÁCSA: *A gyóntató atyák Vademecuma a házassági erkölcs néhány kérdésében*. 1997. február 12., magyarul: *Római Dokumentumok XII*. Budapest, SZIT, 1999., pl. 2.4.: „Az Egyház állandóan tanította, hogy a fogamzásgátlás, azaz a szándékosan terméketlenné tett aktus bűnös cselekedet. Ezt a tanítást definitívnek és változtathatatlanak kell tekinteni. A fogamzásgátlás súlyosan ellenkezik a házassági tisztasággal; ellentmond mind az élet továbbadásának (a termékenységnek) mind a házastársak kölcsönös odaadásának (az egyesülésnek); megsebzí igaz szeretetüket és tagadja Isten szuverén hatalmát az emberi élet továbbadása fölött.”; továbbá 3.13–14.; APOSTOLI SZENTSZÉK: *Családjogi Charta*, 1983. október 22. 3. *L'Osservatore Romano*, 1983. november 29.

továbadta, és tanítja a rendes és egyetemes Tanítóhivatal.”³⁹ továbbá: „[...] összhangban Elődeim tanításával és közösségben a katolikus Egyház Püspökeivel megerősítem, hogy az eutanázia Isten Törvényének súlyos megsértése, mert egy emberi személy szándékos megölése, ami erkölcsileg elfogadhatatlan. E tanítás a természetes erkölcsi törvényen és a Szentírásan alapszik, az Egyház Hagyománya továbadta, és tanítja a rendes és egyetemes Tanítóhivatal.”⁴⁰

4. A Hittani Kongregáció *Donum vitae* és *Dignitas personae* kezdetű instrukciója szerint is minden emberi lény a fogantatás pillanatától a természetes halálig a személy méltóságával rendelkezik. Az emberi lény a létezése első szakaszaiban sem tekinthető pusztán a sejtjei összességének. Az embrió saját genetikai identitással bír, folyamatosan fejlődik, létének első pillanatától az a feltétlen tisztelet illeti meg, amellyel az ember testi és lelki egységének erkölcsileg tartozunk. Az embert fogantatásának pillanatától személyként, annak méltóságával kell tisztelni, elismerve személyi jogait, mindenekelőtt az élethez való sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogát.⁴¹ Ennek a természetes erkölcsi törvénnyel egyező megerősítésnek minden jogrendszer alapjának kell lennie.⁴²

A terméketlenség orvoslásának határait, az ún. mesterséges megtermékenyítési technikák elfogadhatatlanságának okait illetően a tanítóhivatali megnyilatkozások hangsúlyozzák, hogy az orvosi technikák alkalmazása során is tiszteletben kell tartani minden emberi lény élethez és méltósághoz, testi-lelki épséghez, egészséghez való jogát, a fogantatás pillanatától a természetes halálig; a házastársi méltóságot, hűséget, a házasság egységét, hogy a házastársak csak egymás által váljanak apává és anyává; a gyermek ama jogát, hogy házasságban és házasság által (a házaspár sajátos és kizárólagos aktusával) foganjon és szülessen a világra; az élet továbadását nem szabad elválasztani a házastársi aktustól, az emberi lényt nem szabad „laboratóriumi termék” szintjére süllyeszteni (a gyermek nem akarható úgy, mint valami tárgy). A nemzésre irányuló orvosi technikák annyiban utasítandók el, amennyiben ezeket az értékeket, normákat sértik, illetve veszélyeztetik; vagyis nem azért, mert mesterségesek. Azok az eszközök, beavatkozások megengedettek, amelyek nem helyettesítik a házastársi aktust, hanem megkönnyítik azt, segítik annak természetes célját elérni.⁴³

³⁹ Ld. EV 62. Vö. LG 25.

⁴⁰ Ld. EV 65. Vö. LG 25.

⁴¹ Ld. DP 4., 10.; vö. *DonumV* Bevezetés 3., I. 1., III.; CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE: Dichiarazione sull'aborto procurato. *AAS* 66 (1974) 730–747., 12–13 pont.

⁴² Ld. DP 5.; *DonumV* III.

⁴³ Ld. DP 12–13.; vö. *DonumV* Bevezetés 3. („Questi interventi non sono da rifiutare in quanto artificiali.”), 4–5., I. 1., 5–6., II. A. 1–3., B. 4–7., III.; GS 51.; FC 11.; CIC 1056. és 1134. kánon. Részletesen ld. HÁMORI Antal: A Hittani Kongregáció *Dignitas personae című* instrukciója. *Magyar Sion*, 6 (48), (2012/1) 96–103.; HÁMORI Antal: *Dignitas personae* (a Hittani Kongregáció bioetikai útmutatásának ismertetése) – A Review of the Bioethical Instruction *Dignitas Personae* of the Congregation for the Doctrine of the Faith. *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója*, 28., (2011/1) 8–17. Ld. még HÁMORI Antal: A Hittani Kongregáció művi abortuszról szóló nyilatkozatának ismertetése (Review of a Declaration of the Congregation for the Doctrine of the Faith on Artificial Abortion). *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója*, 28., (2011/2) 54–57.; HÁMORI

Az egyházi útmutatás a megengedett orvosi eszközök, beavatkozások (pl. hormonális gyógyítás, ivarvezeték elzáródásának helyreállítása) mértékletes megfontolása mellett a megfelelő örökbefogadási eljárás és a meddőség megelőzésének támogatására is kitér.⁴⁴

5. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2003. évi, Az élet kultúrájáért című bioetikai körlevele az 1983. évi CIC 753. kánonja szerinti, hiteles tanítóhivatali megnyilatkozásként instrukció jelleggel összefoglalja a bioetika aktuális kérdéseit. Célja, hogy az élet védelmét eredményező szemléletváltáshoz – a hit tanítása útján – hozzájáruljon.⁴⁵ E küldetést különösen azon élet elleni támadások teszik aktuálissá, amelyek a leggyengébbek és a legvédtelenebbek, a legkiszolgáltatottabbak – a születő gyermekek és a haldokló betegek – élete ellen irányulnak.⁴⁶

4. Összegzés

Az említettek szerinti kánonjogi relevanciával, isteni és katolikus hittel (hitbéli hozzájárulással), illetve az értelem és az akarat (a lélek) vallásos meghajlásával való elfogadással (vö. 1983. évi CIC 750., 752. és 753. kánon): minden magatartás tilos, ami sérti az emberi méltóságot; különösen elítélendő az ártatlan emberi lény életének szándékos és közvetlen kioltása; az emberi életet a fogantatás pillanatától a természetes végéig védeni kell. Mindez az orvostudományi kutatások területén is igaz. Az emberi embriónak alanyi joga van az élethez és méltósághoz.

Az Egyház kötelességének tartja szólni azokért, akiknek nincsen hangja. A tanítóhivatali megnyilatkozásaival is ezt teszi, előmozdítandó az élet új kultúráját, amelyben az emberek az emberi életet a kifejtettek szerint tisztelik és szeretik, meghívva erre minden jóakarátú személyt (olyan értékekről van szó, amelyek a természetes ész fényével befogadhatók); mert Isten mindig felajánlja a szükséges kegyelmet ahhoz, hogy megtartsuk parancsait, és minden emberi lényben, főképp a legkisebbekben, magával Krisztussal találkozunk (vö. Mt 25,40).⁴⁷

Antal: A Hittani Kongregáció művi abortuszról szóló 2009. július 11-i nyilatkozata. *Magyar Bioetikai Szemle*, 17., (2011/1) 35–37.

⁴⁴ Ld. DP 13.; vö. DonumV II. B. 8.; FC 14.

⁴⁵ Ld. MKPK bioetikai körlevele 2.

⁴⁶ Ld. MKPK bioetikai körlevele 4–6., 12., 14.; EV 7–28.; vö. GS 36.

⁴⁷ Ld. DP 36–37.; vö. DonumV Bevezetés 1., III., Konklúzió.